

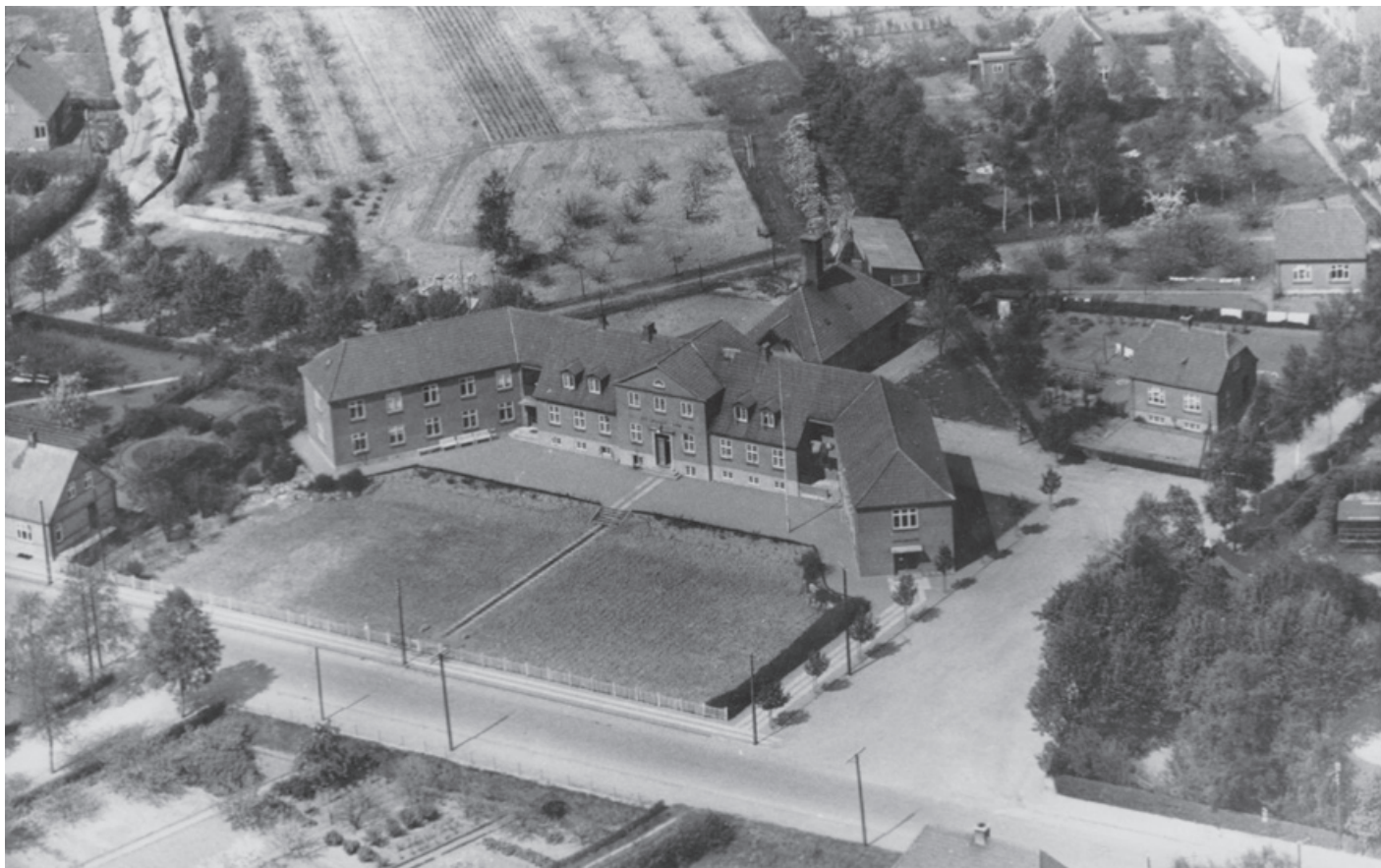
# 2021



De gamles Hjem i Ry

## LOKALHISTORISK KALENDER

Udgivet af Støtteforeningen for Ry Lokalarkiv



*De gamles Hjem i Ry*

## **De gamles Hjem i Ry, Lokalcenter Ryvang - Skanderborgvej 49**

De gamles Hjem i Ry er her fotograferet omkring 1939, lige efter at de to sidefløje er tilføjet. Bag bygningerne er der stadig frugthaver på det område, der senere blev inddraget til stadion. Ry Brandvæsen havde frem til 1992 hjemsted bag hovedbygningen. I 2020 stod bygningerne tomme, men Mølleskolens SFO og indskoling overtog derefter adskillige lokaler, ligesom der også foregår en del forenings- og fritidsaktiviteter.

### **Udgivet af Støtteforeningen for Ry Lokalarkiv**

Foreningens formål er at støtte Lokalarkivets arbejde gennem indsamling af arkivalier, udklip, billeder, film og andet materiale af interesse for det lokalhistoriske arbejde i arkivets område. Desuden er der udadvendte aktiviteter såsom ture, foredrag og udstillinger m.m. der udbreder kendskabet til den lokale historie.

Støtteforeningen udgiver hvert år i samarbejde med Lokalarkivet denne kalender.

På foreningens hjemmeside [www.mit.ryarkiv.dk](http://www.mit.ryarkiv.dk) viser vi bl.a. billeder, vi mangler oplysninger om. Husk at kontakte Lokalarkivet inden du kasserer gamle billeder, film, papirer, protokoller m.v. af lokal interesse.

Henvendelse vedr. medlemskab til Støtteforeningen:

Støtteforeningen for Ry Lokalarkiv, Klostervej 6, 8680 Ry. [mail@ryarkiv.dk](mailto:mail@ryarkiv.dk)

eller Ib Jensen Skytte, 2099 8275. Email: [skyttery@gefiber.dk](mailto:skyttery@gefiber.dk)

Ry Lokalarkiv, Klostervej 6, 8680 Ry. Tlf. 8794 2887. Email: [mpm@museumskanderborg.dk](mailto:mpm@museumskanderborg.dk)

Åbningstider: Mandag 13.00-15.00 - tirsdag 14.00-16.00

### **Billeder beskyttet af ophavsret**

Trods omhyggelig behandling af det benyttede billedmateriale kan vi have benyttet fotos, som uden vort vidende er beskyttet af ophavsret. Skulle dette være tilfældet, vil vi være glade for at få en henvendelse.

*Forsidefoto: De gamles Hjem på Skanderborgvej i Ry*



## De gamles Hjem, Skanderborgvej 49 før 1939

De gamles Hjem i Ry står så at sige på skuldrene af den gamle fattiggård i Firgårde, der var blevet lukket og solgt i 1915. Efter et meget langt tilløb besluttedes det at opføre et alderdomshjem i Ry med plads til 12 ældre samt beboelse for bestyrerinde frk. Kristine Rydahl Pedersen og en husassistent. Man havde fra salget af fattiggården 30.000 kr. til formålet. Arkitekt Karl Kristensen, Ry, blev på baggrund af sine bygningstegninger valgt til at stå for byggeriet. I 1929 blev hjemmet indviet, - prisen var 32.527 kr. - men det blev hurtigt for småt. Allerede i 1939 tilføjedes to fløje. Den ene rummede 3 dobbelt- og 20 enkeltværelser, lejligheder til bestyrerinde frk. Hedevig Simonsen, en sygeplejerske og 3 husassistenter samt et sygeværelse. I den modsatte fløj indrettedes kæmnerkontor og socialkontor med venteværelse. På første sal fik sognerådet mødelokale m.m. På den tid anlagdes også haven, der ses på billedet. Samlet pris for udvidelsen var 70.000 kr. Senere tilføjedes flere ”knaster”. Bygningerne blev rømmet sidst på året i 2019, da afløseren, Fællesskabets Hus, stod færdig. 90 års historie som plejehjem var slut.

Januar

2021

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
53					1	2	3
1	4	5	6	7	8	9	10
2	11	12	13	14	15	16	17
3	18	19	20	21	22	23	24
4	25	26	27	28	29	30	31





## Storvask på Husholdningsskolen i Ry - 1928-1929

Når pigerne tidligere gik ud af skolen, var en af mulighederne for at få luft under vingerne at komme på husholdningsskole – efter opholdet var man så klar til at passe en familie.

I Ry byggede Elise og Karl Skaftø i 1919 for egne midler en sådan skole på Klostervej 66, og den blev besøgt af mange fra især Jylland gennem det næste halve århundrede. En af disse elever var Ester Lysthauge fra Sejling, som her ses i den mørke kjole blandt sine kammerater under storvasken. En gang om måneden var gerne normalen for den aktivitet, der her overvåges af Elise Skaftø til venstre.

Arbejdsforholdene på billedet virker ikke urealistiske. Hvis ikke vaskeriet fandt sted udendørs, var det ofte i kældre eller udhuse, det foregik. Vasketøjet skulle iblodsættes i soda dagen før, og så gik det løs med sæbe, zinkbaljer og vaskebræt. Tøjet skulle gnubbes rent med håndkraft og bagefter skylles i flere hold vand. Det varme vand kom fra gruekedlen, som kunne yde store mængder varmt vand, når først den var i gang. Tørringen foregik udendørs med træklemmer og tørresnore og kunne især om vinteren være en lang og besværlig proces.

**Marts**

**2021**

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
9	1	2	3	4	5	6	7
10	8	9	10	11	12	13	14
11	15	16	17	18	19	20	21
12	22	23	24	25	26	27	28
13	29	30	31				



### Barber Svend Svendsen i salonen i Gl. Rye - ca. 1920

Gl. Rye havde for 100 år siden en fin barber- og frisørsalon i Ryesgade 25, indrettet i hjemmet hos familien Svendsen. Frisøren fik på et tidspunkt fremstillet et par fremragende fotos, som viser ham under udførelsen af sit erhverv.

På det første billede får den Politiken-læsende kunde studset nakkehåret, og på det andet foto er ragekniven ved at fjerne skæg på den mageligt tilbagelænedede mand.

Salonen ser ud til at være forsynet med en yderst moderne vaskeanretning og yderligere sakse og parfumesprøjter ved vasken og ved spejlet. Et lille håndspejl reklamerer for A. Friberg, der fremstillede cykler i Silkeborg frem til 1912.

Svend Jensen Svendsen, som frisørens fulde navn var, skiftede senere erhverv, idet han kastede sig over handel med træ- og husflidarbejder, der jo solgtes i stor stil på Himmelbjerget. Helt fremmed var han ikke for arbejdet med træ, idet han som ung havde været træskomand.

April

2021

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
13				1	2	3	4
14	5	6	7	8	9	10	11
15	12	13	14	15	16	17	18
16	19	20	21	22	23	24	25
17	26	27	28	29	30		



## Ry Station - byens hjerte siden 1871

Da sidebanen mellem Skanderborg og Silkeborg åbnede for 150 år siden d. 2. maj 1871, blev Ry Station opført som en landstation af 5. klasse. Den oprindelige bygning var opført i én etage med kælder, og indeholdt ventesal, ekspedition, kontor og bolig til stationsforstanderen. I 1901 blev stationen, efter flere mindre ombygninger sidst i 1890'erne, udvidet med en hel etage i bindingsværk til brug for stationsforstanderen, så stationsbygningen fik det udseende, som ses på billedet. I 1871 gik den gamle landevej fra Aarhus til Ringkøbing via Siim og broen ved Rye Mølle, gennem det da uopdyrkede og uberørte hedelandskab ved Ry. På dette tidspunkt var det kun det nyopførte gæstgiveri og den tilhørende købmandsforretning, der var klar til at modtage de turister og kunstnere, der kom til egnen. Ry voksede i et adstadigt tempo frem til 1880, hvor der var 10 huse, og først i starten af 1900 tallet var indbyggertallet godt 300, hvoraf mange var børn. Al betjening fra stationsbygningen ophørte da Arriva lukkede billetsalget i det daværende Turistkontor d. 28. december 2012. Bygningen udlejes nu af DSB til privat erhverv og beboelse.

**Maj**

**2021**

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
17						1	2
18	3	4	5	6	7	8	9
19	10	11	12	13	14	15	16
20	17	18	19	20	21	22	23
21	24	25	26	27	28	29	30
22	31						



Fotograf: Mogens Riis Lauritzen. Ry Lokalarkiv

## Alling gamle Præstegård - 2020

Præstegården er opført i 1722. Niels Sommerfeld var præst i Alling og Tulstrup fra 1704 til 1736, så det er nok ham, der er bygherren.

Præstegården er gammelt, gedigent bygningshåndværk. Husets skelet, bindingsværket af kraftigt tømmer, er samlet uden brug af søm, skruer eller beslag, men udelukkende med tappe, der låses med pløkke. Hvor spærfoden fæstnes til tagremmen er tappene gennemgående og låses med en kile, der giver spænd.

Fodremmen hviler på store kampesten, syldsten, der hæver træværket over jorden. En konstruktion, der har holdt i 300 år. I bjælkerne ses tømmerens mærker, udhuggede romertal, der nok har angivet bjælkens placering, når skelettet skulle samles.

Præsten virkede i Alling og Tulstrup sogne. I 1893 solgtes præstegården i Alling og præsten flyttede til Tulstrup. Alling var hovedsognet, men Tulstrup havde flere indbyggere, så det gav jo god mening.

Stuehuset er nu meget forfaldent og vil blive revet ned. De tidligere avlsbygninger blev skilt fra for mange år siden, gennemrenoveret og indrettet til beboelse.

**Juni**

**2021**

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
22		1	2	3	4	5	6
23	7	8	9	10	11	12	13
24	14	15	16	17	18	19	20
25	21	22	23	24	25	26	27
26	28	29	30				



## Tørvegravning i Alling Mose - 1940-1950

Fra gammel tid har husholdningerne på landet gravet tørv til eget forbrug i moserne. Mangelen på brændsel under verdenskrigene skabte en øget efterspørgsel, og en egentlig industriel produktion af tørv blev udviklet. Produktionen toppede under og lige efter II Verdenskrig. I dag er produktionen af tørv praktisk taget ophørt.

Afhængig af tørvemassens konsistens skelnedes mellem skæretørv, æltetørv og pressetørv.

I mosen langs Silkeborgvej ved Alling gravede John Kristiansens firma ”Alling Mose” tørv og lavede pressetørv. 5 mand arbejdede ved transportør og tørvepresse og nogle kvinder og børn hjalp til ved stabling og tørring. På billedet ses transportøren, der bragte tørvemassen op fra mosen til presning, hvorefter de pressede tørv blev lagt på en ”trollie” med hesteforspand og kørt væk til tørrepladsen.

I baggrunden ses bakkerne fra Lyngvej op mod Tørring.

I 1949 leverede John Kristiansen 2000 tørv til fru Skafte på Husholdningsskolen i Ry - i dag Ryhus - for den formidable sum af kr. 37,50 - transport inklusive.

**Juli**

**2021**

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
26				1	2	3	4
27	5	6	7	8	9	10	11
28	12	13	14	15	16	17	18
29	19	20	21	22	23	24	25
30	26	27	28	29	30	31	



## Honolulu, Ny Himmelbjergvej 15 i Gl. Rye – ca. 1910

Frøken Annania Dorthea Hornums villa, der indeholdt en afholdsrestaurant samt en pavillon til dans, blev i 1918 købt af Opdragelsesanstalten Himmelbjerggården. Dette skete for dels at sikre vandforsyningen, dels for at sikre mere træ til opvarmning og måske mest, fordi man var ked af at have en restaurant som nærmeste nabo.

Selve bygningen var i begyndelsen tænkt indrettet til elevafdeling, men det blev for dyrt, og huset blev i stedet udlejet. Da Himmelbjerggården så i 1922 fik et statstilskud, kunne der indrettes 2 lejligheder til funktionærer, og bygningen kaldtes herefter Lærerboligen.

Agnes Jensen, en datter af forstander Hansen, flyttede ind i boligen sammen med sin mand Orla Jensen, der senere blev forstander. Hun døbte boligen Honolulu, idet hun mente at være deporteret fra hovedbygningen, der ellers var institutionens centrum. Måske var hun inspireret af den tidligere ejers navn.

Frøken Hornum boede nok slet ikke på stedet. I 1916 var hun således hjemmebager i Ålborg - sikkert med en konditorovn, som hun også fik med sig ved salget af villaen.

### August

2021

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
30							1
31	2	3	4	5	6	7	8
32	9	10	11	12	13	14	15
33	16	17	18	19	20	21	22
34	23	24	25	26	27	28	29
35	30	31					



## Gl. Rye Mejeri - ca. 1970

Gl. Rye Mejeri er opført i 1908 på en grund, der blev købt året før, efter at der var fundet grundlag for mejeridrift. Interesserede landmænd havde samlet mere end 400 malkekøer, som var minimum for at sikre en løbende produktion.

Bag mejeriet var bygninger til islager, ostelager og stald. Skorstenen blev bygget 23 meter høj, men på grund af dårlig træk blev den kortet ned til i dag 15 meter. Maskinerne blev leveret af Silkeborg Maskinfabrik.

I vinterperioden blev der hentet is fra søerne til afkøling af mælkeprodukterne. Fra oktober til april blev der kun kørt én mælketur, medens der i resten af året blev kørt to ture. De første mange år foregik afhentningen af mælk og udbringningen af returprodukter med hestevogne; senere med traktor, lastbil og tankvogne.

Hver leverandør til mejeriet havde sit eget nummer stående på mælkespandene, og når mælken blev indleveret, blev der taget en prøve, der blev analyseret til kontrol af mælke kvaliteten, herunder også hygiejnen på produktionsstedet. Afregningen til landmanden var afhængig af mængden af mælk og denne kvalitetskontrol.

## September

2021

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
35			1	2	3	4	5
36	6	7	8	9	10	11	12
37	13	14	15	16	17	18	19
38	20	21	22	23	24	25	26
39	27	28	29	30			

# Announce-Bladet

for  
Dover-, Alling-Tulstrup- og Rye Kommuner.

3. Aarg.

Onsdag d. 8. August 1923

Nr. 32



## Announce-Bladet fylder 100 år

Den 5. oktober 1921 udgav Ry Bogtrykkeri v/Søren Aaboe Sørensen den første udgave af Announce-Bladet (i dag Ry Ugeavis) for Dover, Alling-Tulstrup og Rye Kommuner. I sin introduktion skrev redaktøren bl.a.: *"Announce-Bladet vil saavel for Læserne som for Annoncørerne afhjælpe et længe følt Savn, navnlig fordi største Parten af de tre Kommuner danner et Knudepunkt, hvor Skanderborg og Silkeborg Dagblade mødes. Dette er uheldigt baade for Køber og Sælger, som vil Annoncere på en billig Måde."*

Familien Aaboe Sørensen drev også Pensionatet Ryhave, og i kælderen var trykkeriet indrettet. Trykkeriet blev senere overtaget af sønnen N.E. Aaboe Sørensen. I 1948 blev trykkeriet flyttet til Agnetevej, inden det endte på Brunhøjvej i 1985 med Christian Johansen som trykker og udgiver. I dag ejes og udgives bladet af Midtjyllands Avis.

På Ry Lokalarkiv findes mikrofilm af Announce-Bladet fra juni 1926 og frem. De allerførste årgange var desværre gået til *i ildløs* (=brand).

## Oktober

2021

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
39					1	2	3
40	4	5	6	7	8	9	10
41	11	12	13	14	15	16	17
42	18	19	20	21	22	23	24
43	25	26	27	28	29	30	31



### Parti fra Jaungyde - ca. 1912

Dette parti fra Jaungyde med vejkrydset, hvor Tulstrupvej og Ravnsøvej krydser hinanden, kan vel nok betegnes som landsbyens centrale punkt. Men de store Bovnsgårde, der ligger mod syd ude i horisonten, var måske tyngdepunktet tidligere.

Til venstre løber bækken, som efter sigende har givet navn til bebyggelsen i en fjern fortid, hvis man tyder bynavnet som "Den Jævne Strøm".

Det lille stråtækte hus til venstre er Ravnsøvej 36 og var en del af gården overfor i nummer 37. Her drev ejeren Otto Theodor Pedersen allerede fra 1877 landbrug og købmandshandel, og fra ca. 1910 lå der ud mod vejen en forretning med det sigende navn "Jaungyde Kontantforretning", ejet af Rasmus Sommer, der var kommet fra Skanderborg.

Konceptet må ikke have været den store succes, for i maj 1911 stod han på havnekajen i New York med 25 \$ på lommen, på vej til sin onkel i Wisconsin.

### November

2021

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
44	1	2	3	4	5	6	7
45	8	9	10	11	12	13	14
46	15	16	17	18	19	20	21
47	22	23	24	25	26	27	28
48	29	30					



## Købmand Magnus Møller, Korsvej i Låsby - 1925

Magnus Møller og fru Johanne ses her på trappen foran deres nyerehvervede butik ved Korsvejen i Låsby. Herfra kom de til at drive købmandshandel på den gammeldags facon med isenkram, brændsel, kornvarer og naturligvis kolonial i næsten 40 år.

Til venstre ved vognporten ses et udvalg af haveredskaber, på muren hænger flere moderne automater, og foran ejendommen står en hånddrevet Shell benzinpumpe – hovedvejen mellem Århus og Silkeborg gik jo lige forbi.

På muren udenfor ses der mange reklameskilte for vin, øl, chokolade og vegetabilsk margarine, og gennem en rude skimtes det store hjul på kaffemøllen i butikken. Købmand Møller blev efterhånden berømmet for sin gode kaffeblending, og efter sigende valfartedes der fra nær og fjern efter netop denne vare.

Magnus Møller var kendt som den reelle og venlige, men måske lidt tilknappede, mens fru Johanne var mere åben, smilende og med en bemærkning oveni.

I Låsby lå der også en brugsforening, men det lader til, at begge butikker havde deres tilstrækkeligt store trofaste kundeskare.

## December

2021

Uge	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
48			1	2	3	4	5
49	6	7	8	9	10	11	12
50	13	14	15	16	17	18	19
51	20	21	22	23	24	25	26
52	27	28	29	30	31		



Klostervej og Ry Station 1899. Maleri af Herman Siegumfeldt (1833-1912). Stationsforstanderens have til venstre i billedet, og derefter stationsbygningen, bygget omkring 1869-1871. På modsatte side ligger bl.a. Klostervej 8,10 og 12.

Vejen er endnu en jordvej. Maleriet tilhører Skanderborg Kommune



Ry Ny Mølle, Møllevej 7, Ry. 1910. Møllen ses midt i billedet med de to længer ved hver side. Billedet er taget fra Bodalsvej nær baneterrænet. Foran bygningerne ses mindst 8 personer: mølleren, nogle børn, to kvinder med småbørn og på gangen rundt om møllen står møllersvenden.

## Det skete

---



Foto: Leif Tychsen. Skanderborg Historiske Arkiv

### For 25 år siden - 1996

Søhøjlandets Egnsspil. Søhøjlandets Egnsspil opfører teatertykket "Opbrud - et stenalderspil" ved bredden af Mossø. Stykket er det syvende i rækken af egnsspil med afsæt i Ryområdets historie. Det første egnsspil var i 1988. Stykkerne blev opført på forskellige passende lokationer i området.

---



### For 100 år siden - 1921

Ry Vandværk oprettes. Efter vellykkede prøveboringer på Skansehøjs arealer på Kildebakken etableres vandværket med ingeniør Hansen og førstelærer Fjeldsted som drivende kræfter. Efterfølgende etableres en vandbeholder og en filterbygning på Kildebakken 14. 140 andelshavere har kort efter tegnet sig.

---



Foto: Arne Olesen. Ry Lokalarkiv

### For 50 år siden - 1971

Låsby Børnehave. Den første børnehave i Låsby "Rønnehaven" tages i brug den 12. januar 1971 og indvies officielt af socialudvalgsformand Aksel Johansen. Børnehaven lukkes igen den 7. august 2013.

---



### For 125 år siden - 1896

Låsby Forsamlingshus. Stiftende generalforsamling og nybygning af det ældste Låsby Forsamlingshus. Den drivende kraft er Madam Behrmann, der personligt går rundt og får næsten alle husstande til at tegne aktier à 5 kr. Lige efter høst står forsamlingshuset færdigt.

---



### For 75 år siden - 1946

Byjubilæum i Ry. Ry Turistforening arrangerer byfesten, der fejrer 75-året for Rys opståen. En stor del af byens borgere deltager i et historisk optog, der udgår fra Rye Mølle. I spidsen går en biskop med sine munke, derpå følger bl.a. herremænd til hest, yndige piger i en jumbe, høstfolk med studespand, træskomagere og fiskere. Sidst kommer to piger i en kano anbragt på toppen af en bus fra Ry Turistfart.